

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 30 грудня 2015 р. № 1437-р
Київ

**Про схвалення Концепції Державної цільової програми
розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022
року**

{Із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями КМ
[№ 102-р від 14.02.2018](#)
[№ 254-р від 17.04.2019](#)}

{У назві та тексті Розпорядження цифри “2020” замінено цифрами “2021” згідно з Розпорядженням КМ [№ 102-р від 14.02.2018](#)}

{У назві та тексті Розпорядження цифри “2021” замінено цифрами “2022” згідно з Розпорядженням КМ [№ 254-р від 17.04.2019](#)}

1. Схвалити [Концепцію](#) Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року, що додається.

Визначити Міністерство аграрної політики та продовольства державним замовником Програми.

2. Міністерству аграрної політики та продовольства разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити та подати у чотиримісячний строк Кабінетові Міністрів України проект Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року.

Прем'єр-міністр України	А.ЯЦЕНЮК
Інд. 75	
	СХВАЛЕНО розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р

КОНЦЕПЦІЯ

Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року

{Назва Концепції із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями КМ [№ 102-р від 14.02.2018](#), [№ 254-р від 17.04.2019](#)}

Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма

Аграрний сектор економіки, базовою складовою якого є сільське господарство, формує продовольчу, у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та створення соціально-економічних умов сільського розвитку.

Агропромисловий комплекс створює близько 18 відсотків валової доданої вартості держави, є одним з основних бюджетоформуючих секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить в середньому 12 відсотків, а у товарній структурі експорту - понад третину.

{Абзац другий розділу із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням КМ [№ 102-р від 14.02.2018](#)}

За період з 2010 по 2016 рік виробництво сільськогосподарської продукції зросло на 35,8 відсотка, зокрема на сільськогосподарських підприємствах - на 59,8 відсотка. Проте 43 відсотки валової продукції сільського господарства сьогодні виробляється в господарствах населення.

{Абзац третій розділу в редакції Розпорядження КМ [№ 102-р від 14.02.2018](#)}

Рівень споживання на одну особу молока, м'яса, риби, плодів, винограду значно нижчий науково обґрунтованих норм. Недостатніми є обсяги виробництва в Україні високобілкових консервованих продуктів на основі м'яса та риби, а також продуктів для лікувально-профілактичного харчування дітей.

Основним стримуючим фактором є обмежена платоспроможність вітчизняних споживачів, що також зумовлює ризик надмірної залежності виробників багатьох видів сільськогосподарської та харчової продукції від експортних ринків збуту.

Внаслідок незавершеності процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів, нестійкості торговельних відносин з державами-імпортерами конкурентні позиції вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішньому ринку не є стабільними.

Низькі темпи техніко-технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва у структурі собівартості виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції мають наслідком збільшення вартості невідновних природних ресурсів, зростання залежності виробництва від природно-кліматичних умов, обмеження доступу товаровиробників до фінансових ресурсів.

Сезонний характер сільськогосподарського виробництва потребує додаткового залучення запозичених коштів у значних обсягах (понад 100 млрд. гривень на рік).

Ситуація, що склалася в аграрному секторі, зумовлює ряд викликів, основними з яких є необхідність поліпшення умов ведення бізнесу, проведення якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринку, продовольчу безпеку держави, і наближення до європейської політики у сфері сільського господарства.

На сьогодні залишаються невирішеними питання удосконалення форм і методів державної підтримки, розроблення дієвих інструментів підтримки малих виробників, сприяння у виході товаровиробників на світовий аграрний ринок.

Потребує невідкладного вирішення питання адаптації сільськогосподарських товаровиробників до умов роботи в глобалізованому економічному середовищі з урахуванням формування зони вільної торгівлі з державами - членами ЄС, тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також частини Донецької і Луганської областей.

Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом

- Складна ситуація в аграрному секторі економіки викликана насамперед:
- недосконалістю врегулювання земельних відносин;
 - високим рівнем розораності, деградації сільськогосподарських земель;
 - недосконалістю нормативно-правового забезпечення бонітування і грошової оцінки земель;
 - низьким рівнем використання потенціалу меліорованих земель;
 - недостатнім рівнем розвитку агротехнологій, що не забезпечує отримання екологічно безпечних та економічно ефективних результатів сільськогосподарської діяльності;
 - недосконалістю законодавства щодо розвитку органічного сектору сільськогосподарського виробництва;
 - високою енерговитратністю та залежністю сільськогосподарського виробництва від імпортних паливно-енергетичних ресурсів;
 - низьким рівнем забезпечення сільськогосподарською технікою;
 - відсутністю мотивації у сільськогосподарських товаровиробників до розвитку трудомістких галузей та високою вартістю капіталу, що стримує їх розвиток, зокрема овочівництва, садівництва, виноградарства, хмелярства, тваринництва, органічного виробництва;
 - втратою основних фондів сільськогосподарських підприємств різної форми власності, в тому числі рибпромислового флоту, внаслідок тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя;

відсутністю спеціалізованої фінансово-кредитної інфраструктури, орієнтованої на обслуговування сільськогосподарського виробництва;

недостатніми обсягами державної фінансової підтримки розвитку сільськогосподарського виробництва, недосконалою системою страхування ризиків та нестабільністю податкового законодавства;

недостатнім рівнем розвитку системи логістики в сільському господарстві та інфраструктурі аграрного ринку;

низьким рівнем самоорганізації та саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції, недостатнім рівнем розвитку кооперативних та інших об'єднань сільськогосподарських товаровиробників;

відсутністю системного підходу до просування на зовнішньому ринку вітчизняної аграрної продукції;

відсутністю дієвих заходів із залучення господарств населення у ринковий механізм функціонування аграрного сектору.

Комплексне розв'язання проблеми можливе шляхом розроблення, прийняття і виконання Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року (далі - Програма).

{Абзац розділу із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями КМ № 102-р від 14.02.2018, № 254-р від 17.04.2019}

Мета Програми

Метою Програми є створення організаційно-економічних умов для ефективного, соціально спрямованого розвитку аграрного сектору економіки, стабільного забезпечення промисловості сільськогосподарською сировиною, а населення - високоякісною та безпечною вітчизняною сільськогосподарською продукцією, збільшення обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю, посилення присутності України на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства.

Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів

Розвиток аграрного сектору економіки може відбуватися за трьома варіантами.

Перший варіант характеризується збереженням нестабільних в обсязі і часі обсягів фінансування розвитку аграрного сектору економіки, наданням переваги адміністративним методам регулювання ринку на протигагу сучасному ринковому інструментарію, недостатньою акцентованістю аграрної політики стосовно певних груп виробників (насамперед дрібнотоварного сектору, розвиток якого є передумовою збалансованого соціально-економічного розвитку сільської місцевості). За умови реалізації такого варіанта не забезпечується розв'язання основних проблем розвитку сільськогосподарського виробництва, зокрема його інтеграції у світовий економічний простір, формування ефективного, соціально спрямованого аграрного сектору економіки.

Другий варіант полягає у виконанні заходів прогностичних і програмних документів економічного і соціального розвитку аграрного сектору економіки, розроблених на короткостроковий період (річне планування). Недоліком даного варіанта є відсутність системності та послідовності виконання короткострокових заходів, що ускладнює досягнення цільових орієнтирів, визначених у програмних документах, спрямованих на реалізацію [Стратегії сталого розвитку “Україна - 2020”](#), схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, зокрема плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “Україна - 2020”.

Третій варіант передбачає визначення, розроблення та імплементацію напрямів розвитку аграрного сектору економіки в рамках Програми на основі оптимізації його виробничої і соціальної інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, нарощування його обсягів, поліпшення якості і безпечності сільськогосподарської продукції, охорони навколишнього природного середовища та відтворення природних ресурсів, підвищення рівня зайнятості сільського населення.

Даним варіантом передбачено врахування досвіду держав з розвинутою аграрною економікою, який свідчить, що аграрна політика реалізується переважно через заходи економічного стимулювання та державної підтримки аграрного виробництва. Так, у США рівень підтримки аграрного виробництва за методикою організації економічного співробітництва та розвитку становить 10 відсотків вартості випуску продукції сільського господарства: на 2014-2018 роки - 489 млрд. доларів США.

Відмінна особливість ведення сучасної аграрної політики США насамперед пов'язана із скасуванням прямих фінансових виплат сільськогосподарським виробникам. Натомість фермерам запропоновані нові гнучкі інструменти страхування ризиків.

У державах ЄС рівень підтримки за відповідною методикою Організації економічного співробітництва та розвитку становить до 20 відсотків вартості випуску продукції сільського господарства, на 2014-2020 роки передбачається 408 млрд. євро. Спільна сільськогосподарська політика - головний інструмент політики аграрної підтримки ЄС, який складається з двох компонентів: підтримка ринків та прямі виплати і заходи з розвитку сільських територій (вдосконалення фермерських структур, модернізація сільського господарства, агроекологічні заходи, якість життя на селі тощо).

На рівні узагальнюючого групування найбільшою за витратами програмою є прямі виплати - 257 млрд. євро (63 відсотки) на 2014-2020 роки.

Оптимальним є третій варіант, який передбачає застосування кращих практик держав з розвинутою аграрною економікою, імплементацію [Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони](#), ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, а також поліпшення бізнес-клімату в аграрному секторі економіки, створення умов для збільшення обсягів залучення інвестицій, розширення можливості для експорту продукції вітчизняного аграрного сектору, забезпечення вітчизняних споживачів продовольством належної якості за доступними цінами.

Шляхи і способи розв'язання проблеми, строки виконання Програми

Проблему передбачається розв'язати шляхом:

наближення законодавства України до законодавства ЄС у сфері сільського господарства, включаючи вимоги до безпечності харчових продуктів, сприяння широкому впровадженню постійно діючих процедур, заснованих на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР), на потужностях харчової та переробної галузей;

розроблення заходів з удосконалення системи оподаткування, запровадження нових інструментів державної підтримки, що базуватимуться на принципах публічності і прозорості використання державних фінансів, підвищення ефективності інтервенційної діяльності державних агентів на ринку аграрної продукції;

запобігання застосуванню стимулів, включаючи субсидії, що завдають шкоди біорізноманіттю, та впровадження позитивних стимулів для збереження і сталого використання біорізноманіття;

удосконалення системи кредитного забезпечення, а також розвитку державної підтримки страхування аграрних ризиків;

забезпечення підтримки фермерських господарств, малих і середніх виробників сільськогосподарської продукції та створених ними сільськогосподарських кооперативів;

сприяння створенню нових потужностей з виробництва та глибокої переробки сільськогосподарської продукції та модернізації існуючих, зокрема у сфері виробництва органічної продукції, садівництва, тваринництва, виноградарства, продукції дитячого харчування тощо;

здійснення контролю за використанням та охороною земель сільськогосподарського призначення, запровадження економічного стимулювання користувача (власника) землі щодо раціонального використання і охорони земель сільськогосподарського призначення;

здійснення заходів боротьби з деградацією сільськогосподарських земель та опустелюванням, включаючи проведення моніторингу та агрохімічної паспортизації, консервації малопродуктивних і техногенно забруднених земель, запровадження енергозберігаючих та енергоощадних технологій, а також сучасних систем живлення, відновлення та розвиток систем меліорації;

розвитку біржового ринку, запровадження фінансових та інших інструментів на ринку сільськогосподарської продукції (аграрні розписки, ф'ючерсні і форвардні контракти тощо);

забезпечення вітчизняних сільськогосподарських виробників сучасними селекційними, племінними (генетичними) ресурсами та зростання потенціалу їх експорту, удосконалення та забезпечення ефективного ведення державного реєстру сільськогосподарських тварин, запровадження системи оцінки та визначення племінної цінності тварин, ведення племінного обліку через створення інформаційних автоматизованих баз даних про племінні (генетичні) ресурси;

забезпечення збереження генетичного різноманіття культурних сортів рослин, сільськогосподарських та одомашнених тварин і їх диких родичів з метою мінімізації генетичної ерозії та збереження агробіорізноманіття;

запровадження ефективного механізму розвитку рибного промислу та аквакультури, відтворення водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах загальнодержавного значення;

забезпечення регулювання та здійснення промислу водних живих ресурсів у сталій спосіб відповідно до науково обґрунтованих лімітів та із застосуванням екосистемного підходу для уникнення надмірного вилову, збереження біорізноманіття і запобігання негативному впливу на вразливі екосистеми та види, яким загрожує зникнення; впровадження заходів з відновлення та відтворення для всіх вразливих видів; посилення і удосконалення методів протидії незаконному рибальству;

профілактика та ліквідація захворювання на африканську чуму свиней;

{Розділ доповнено новим абзацом згідно з Розпорядженням КМ № 102-р від 14.02.2018}

модернізації існуючих ветеринарно-санітарних заводів з утилізації відходів тваринного походження, залучення інвестицій через механізм державно-приватного партнерства та/або приватизації;

проведення моніторингу залишкових кількостей ветеринарних препаратів та інших забруднюючих речовин у тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, створення та організації системи моніторингових досліджень на губчастоподібну енцефалопатію великої рогатої худоби, отримання статусу контрольованого ризику за даним захворюванням у Міжнародному епізоотичному бюро;

здійснення заходів з відтворення, охорони і захисту лісів, підвищення їх продуктивності, поліпшення якісного складу, збереження біорізноманіття в лісах;

{Розділ доповнено новим абзацом згідно з Розпорядженням КМ № 102-р від 14.02.2018}

вжиття заходів для зниження забруднення навколишнього природного середовища від надлишку біогенних речовин до рівня, який не завдає шкоди екосистемам та біорізноманіттю;

впровадження енергоощадних технологій глибокої переробки сільськогосподарської продукції у харчовій та переробній промисловості;

технічної модернізації сільськогосподарського виробництва через стимулювання зростання рівня виробництва сільськогосподарської техніки та обладнання;

зменшення енерговитратності та імпортоенергозалежності в результаті створення умов для впровадження проектів з виробництва та/або використання твердих, рідких видів біопалива та біогазу, а також сировини для них підприємствами агропромислового комплексу;

поліпшення інвестиційного клімату, сприяння залученню інвестицій міжнародних фінансових установ та держав - стратегічних партнерів України для реалізації проектів в

агропромислового комплексу з дотриманням принципів прозорості, ефективності та можливості використання інституту державно-приватного партнерства;

стимулювання диверсифікації аграрного сектору економіки, що сприятиме комплексному розвитку сільських територій;

{Розділ доповнено новим абзацом згідно з Розпорядженням КМ № 102-р від 14.02.2018}

стимулювання створення та функціонування об'єднань виробників сільськогосподарської продукції, зокрема через делегування повноважень саморегульованим організаціям в агропромислового комплексу;

розширення діяльності сільськогосподарських дорадчих служб, орієнтованих на безпосередню роботу з сільським населенням, що сприятиме адаптації дрібних та середніх сільськогосподарських виробників до конкурентних умов господарювання;

здійснення прикладних наукових та науково-технічних розробок;

запровадження системи консультацій бізнесу в режимі реального часу щодо вирішення питань торгівлі на ринку ЄС.

Програму передбачається виконати протягом 2019-2022 років.

{Абзац розділу із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями КМ № 102-р від 14.02.2018, № 254-р від 17.04.2019}

Під час першого етапу (2019 рік) передбачається розроблення, прийняття нових і внесення змін до нормативно-правових актів, що стосуються розвитку аграрного сектору економіки.

{Абзац розділу із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями КМ № 102-р від 14.02.2018, № 254-р від 17.04.2019}

Під час другого етапу (2020-2022 роки) передбачається проведення аналізу виконання заходів першого етапу, їх коригування та подальше виконання заходів Програми.

{Абзац розділу із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями КМ № 102-р від 14.02.2018, № 254-р від 17.04.2019}

Завдання і заходи першого та другого етапів буде зазначено у відповідних розділах Програми.

Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності

У результаті виконання Програми передбачається:

збільшення обсягів виробництва валової сільськогосподарської продукції всіма категоріями господарств;

зменшення площі деградованих сільськогосподарських угідь та прогрес у напрямі досягнення нейтрального рівня деградації земель;

удосконалення структури сільськогосподарських угідь та напрямів;

провадження господарської діяльності з метою формування збалансованого співвідношення між земельними угіддями та забезпечення екологічної безпеки і рівноваги території;

створення сучасної системи насінництва та розсадництва, збільшення експорту насіннєвого матеріалу, поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин;

розширення площі виробництва органічної продукції та сировини, збільшення площі спеціальних сировинних зон;

створення державного реєстру племінних сільськогосподарських тварин;

ефективне використання рибогосподарських водних об'єктів для вирощування риби в умовах аквакультури та доведення загального обсягу добування риби та інших водних біоресурсів до 110 тис. тонн на рік;

збільшення обсягу виробництва харчових продуктів на 6-8 відсотків, дитячого харчування на 9 відсотків;

запобігання виникненню пріонних інфекцій та захист населення і територій у разі їх появи;

зменшення обсягу споживання традиційних енергоресурсів галуззю на 8-10 відсотків;

розширення бази формування власних фінансових ресурсів агропідприємств та поліпшення умов доступу до зовнішніх джерел фінансування;

удосконалення системи державної підтримки сільськогосподарського виробництва та її прозорість;

створення ефективної інформаційно-маркетингової системи;

збереження біорізноманіття та формування екомережі;

зменшення рівня бідності населення у сільській місцевості та наближення розміру середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства до середнього рівня за галузями економіки;

збільшення обсягу експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції на 3-4 відсотки, а продукції харчової та переробної промисловості на 5-7 відсотків.

Оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми

Фінансування Програми в необхідних обсягах передбачається здійснювати за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством.

{Абзац перший розділу в редакції Розпорядження КМ № 102-р від 14.02.2018}

Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, буде уточнюватися щороку під час складання проектів державного та місцевого бюджетів з урахуванням їх реальних можливостей.

{Абзац другий розділу в редакції Розпорядження КМ [№ 102-р від 14.02.2018](#)}

Для виконання Програми також може залучатися міжнародна технічна та фінансова допомога.

{Абзац третій розділу в редакції Розпорядження КМ [№ 102-р від 14.02.2018](#)}

Обсяг матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми, визначатиметься під час розроблення відповідних завдань і заходів.